

Tampereen alueen terveydenhuoltoalan jätekartoitus

Johtopäätökset

Työn tavoitteena oli selvittää terveydenhuollosta syntyvät jätevirrat ja niiden käsittely Tampereen alueella. Työssä saavutettiin sille asetetut tavoitteet hyvin. Kartoituksella saatiin selvitettyä jätevirrat ja jätteiden loppusijoittaminen. Saatujen tietojen avulla voidaan hahmottaa terveydenhuoltoalan jätteidenkäsittelyn nykytila alueella sekä sen ongelmakohdat, jotka tulivat hyvin esille tarkastuskäyntien yhteydessä.

Jätehuoltoon vaikuttavat monet eri säädökset, mutta varsinaisesti terveydenhuoltoalan jätehuoltoon ei ole omia säädöksiä, joissa olisi huomioitu kaikki terveydenhuollon erityispiirteet. Syntyviä jätteitä käsitelläänkin muiden säädösten yhteydessä, jolloin määritelmät ja rajaukset vaihtelevat hieman eri säädöksissä.

Terveydenhuoltoalan jätehuolto on ongelmallista, koska syntyvät jätteet tulee erityisistä ominaisuuksista huolimatta käsitellä ja hyödyntää yleisesti jätteille määrättyjen säädösten mukaisesti. Yleisissä jätehuoltomääräyksissä ja -säädöksissä ei ole huomioitu tarpeeksi tarkasti terveydenhuoltoalalta syntyviä riskijätteitä tai jätteille on asetettu sellaisia vaatimuksia, joihin ei terveydenhuoltoalan jätteidenkäsittelyssä voida päästä. Näiden jätteidenkäsittelyn onnistumisesta yksiköiden lisäksi huolehtivat alueelliset jätehuoltoyritykset ja kunnat omilla säädöksillään ja määräyksillään sekä ohjeistuksillaan. Näin ollen eri puolilla maamme on erilaisia ohjeistuksia ja määräyksiä samoille jätejakeille. Toiset määrittävät erityiskäsittelyn ja toisten mielestä vähäisemmät käsittelyn varotoimet riittävät, jolloin oikean ja väärän menettelyn rajaa on vaikea määrittää.

Myös jätehuoltoyritysten aktiivisuus ohjeistuksen ja neuvojen antamisessa vaihtelee. Tästä seuraa, että kaikissa yksiköissä ei olla aina ajan tasalla jätteidenkäsittelystä. Näissä yksiköissä hoidetaan jätehuolto siten, miten sitä on aikaisemminkin hoidettu, mistä voi seurata ongelmatilanteita kaatopaikoilla käytäntöjen muuttuessa. Onnistuneen tiedottamisen merkitys tuli selvästi esille tarkastuskäyntien yhteydessä, jolloin pohdittiin jätteiden uusia pakkausmenetelmiä ja jätteiden oikeaa loppusijoittamista.

Terveydenhuoltoalan ominaisjätteistä yleisin on viiltävä ja pistävä jäte, jonka käsittely on hallinnassa useimmissa terveydenhuoltoalan yksiköissä. Sen vaarat tunnetaan hyvin ja siihen suhtaudutaan varauksellisesti. Ongelmallisimmiksi jätteiksi osoittautuivat tartuntavaarallinen ja biologinen jäte, koska jo näihin jäteryhmiin kuuluvien jätteiden määrittäminen on hankalaa. Erityisesti tartuntavaarallisten jätteiden määrittäminen on vaikeaa yleisten määritelmien takia, jolloin tapauskohtaisesti joudutaan pohtimaan jätteen ryhmittelyä. Usein käsitetään, että pienikin veritahra tekee materiaalista biologisen tai tartuntavaarallisen, joten on mahdollista, että näinä erityisjätteinä käsitellään myös sellaisia jätteitä, jotka eivät tarvitsi erityiskäsittelyä vaan voitaisiin käsitellä yhdyskuntajätteenä.

Jätteiden syntyä on vaikea selvittää käymättä paikan päällä tarkistamassa, mitä näillä jätteillä todella tarkoitetaan. Tässä kyselyssä lomaketta olisi pitänyt tarkentaa enemmän näiden jätteiden osalta, jolloin olisi saatu varmasti oikein ymmärrettyjä vastauksia.

Terveysthuoltoalalla jätehuollon järjestäminen on oma prosessi, johon olisi hyvä nimetä vastaava henkilö. Henkilön avulla jätteiden varastointi ja siirto tapahtuisivat hallitusti ja aikataulun mukaisesti. Näin välttyttäisiin vaaratilanteilta, joita voi syntyä, kun jätteitä varastoidaan pitkään ja jäte sekä eri jakeiden määrät kasvavat. Jätehuoltoyhtiöiden informaatio ja muutositteot tulisivat selkeämmin yksiköissä käyttöön, jos yksikössä olisi vastaava henkilö, joka vastaanottaisi aihepiirin postin.

Jätehuollon järjestämisessä tulisi huomioida turvallisuus, jätteiden ominaisuudet ja käsittelyvaatimukset, jotta jätehuolto järjestettäisiin kiitettävästi. Terveysthuoltoalalla on otettu hyvin huomioon henkilökunnan turvallisuus, mutta jätteiden ominaisuuksien käsittelylle asettamat vaatimukset ovat jääneet hieman taka-alalle. Näin ollen jätteitä osataan käsitellä hyvin yksiköiden sisällä, missä henkilökunta ja potilaat ovat jätteiden kanssa tekemisissä, mutta kun jäte ohjataan pois yksiköstä, vähenee sen merkitys erityisjätteenä.

Jätevirtoja päästetään kulkeutumaan yksiköiden ulkopuolelle siten, että niistä voi aiheutua haittaa tai vaaraa ympäristölle, koska niiden vaikutusta ei osata arvioida tarpeeksi hyvin. Esimerkiksi miten viiltävä ja pistävä jätepakkaus voi olla haitallinen sekajätteenä, kun astia on suljettu. Tässä tilanteessa ei osata arvioida sitä, miten erityisjätteen käsittely poikkeaa kaatopaikalla.

Terveysthuollon jätehuolto sujuu kohtalaisesti, mutta vielä olisi parannettavaa erityisjätteiden käsittelyssä ja pakkaamisessa. Tämä työn avulla saatu kokonaiskuva terveysthuollon jätehuollosta osoittaa, että asioita on pohdittu alueen yksiköissä. Näistä asioista oltiin myös kiinnostuneita ja niitä pidettiin tärkeinä.

Jatkotoimenpide-ehdotukset

Tämän kartoitustyön avulla saatiin kerättyä tarvittavia tietoja syntyvistä jätteistä, joten projekti onnistui halutulla tavalla: saatiin selville terveysthuoltoalan jätehuollon jätevirrat sekä ongelmakohdat. Tietojen täsmentämiseksi olisi kuitenkin hyvä tehdä kartoituksen toinen kierros, jossa painotettaisiin vielä selkeämmin riskijätteiden osuutta ja niiden määritelmiä. Myös jätteiden esikäsittelyä voitaisiin kysyä tarkimmin.

Yksityisille yksiköille voitaisiin suunnitella yhteistä jätehuoltojärjestelmää, jolloin jätteiden hävittäminen onnistuisi paremmin ja hallitummin, esimerkiksi jokin yhteinen jätteidenhakija, joka tekisi kierroksen mukana olevissa yrityksissä sovittuna ajankohtana, jolloin noutokustannukset voisivat pienentyä.

Tällöin yritykset eivät tuntisi noutopalvelua niin kalliiksi, sillä useimmissa yksiköissä pidettiin jätehuoltoyhtiöiden noutomaksuja kalliina. Noutopalvelun yhteydessä jätehuoltoyhtiöt olisivat aktiivisemmin yhteydessä terveysthuoltoyhtiöihin, jolloin kontaktit yhtiöiden ja yksiköiden välillä lisääntyisivät. Tarkastuskäynneillä havaittiin, että yksiköt halusivat lisää tietoa ja palvelua, mutta eivät olleet varmoja, mistä sitä saa.

Yksityisille pitäisi antaa myös lisää informaatiota alan erityisjätteistä ja niiden käsittelystä, koska tiedon tarve oli kartoituksen perusteella ilmeinen. Monissa yksiköissä ei ollut kuultu uusimmista käytössä olevista jätteidenpakkausmenetelmistä. Myös lääkejätteiden käsittelyä ja jätteiden merkitsemisen tärkeyttä olisi hyvä opastaa uudelleen, jotta jätevirrat kulkisivat oikein.

Kunnallisten yksiköiden jätehuoltoon liittyvää ohjeistusta voitaisiin parantaa siinä esiintyvien puutteiden ja epäselvyyksien vuoksi. Kaikissa kunnallisissa yksiköissä voitaisiin nimetä jätehuollosta vastaava henkilö, joka olisi selvillä jätevirroista ja huolehtisi jätehuoltokuljetusten järjestämisestä. Tämä toimenpide helpottaisi kunnan keskitetyn jätehuollon järjestämistä ja sen toimivuuden valvontaa.

Ongelmajätekirjanpito voisi tulla myös kaikkiin kunnallisiin yksiköihin sellaisessa muodossa, että jätteen noutaja kuittaisi hakemansa jätteen, jolloin myös tarkistettaisiin, että jäte on menossa oikeaan osoitteeseen sekä oltaisiin selvillä, kuka jätteitä kuljettaa. Jätteiden kuljettajille olisi hyvä myös kertoa tarkemmin kuljettavien jätteiden vaaroista ja haitoista, jotta välttyttäisiin vaaratilanteista, esim. viiltävät ja pistävät jätteet joita kuljetaan suljetuissa muoviasiastoissa. Kolarin yhteydessä astia voi rikkoutua ja siitä seuraa vaaratilanne. Niiden yksiköiden, joihin keskitetyn jätehuollon jätteet kerätään, olisi hyvä pitää kirjaa vastaanotetuista jätteistä, jotta käsittely ja loppusijoittaminen onnistuisivat halutulla tavalla.

Myös kunnallisissa yksiköissä voitaisiin järjestää pienimuotoisia koulutustilaisuuksia, joissa käytäisiin läpi käytössä olevaa jätehuolto-ohjeistusta ja kerrottaisiin, mistä se on saatavilla, koska kartoituksen perusteella kaikki työntekijät eivät tienneet ohjeistuksesta. Näin voitaisiin kehittää ja varmistaa kunnan keskitettyä jätehuoltoa.

Tutkintotyö: Tampereen alueen terveydenhuoltoalan jätekartoitus, julkaistu 2002 Tekijä: **Sanna Ruohonen**, Hämeen ammattikorkeakoulu, Hämeenlinna. Teettäjä: Tampereen kaupungin ympäristövalvonta

Lisätietoja:

Ympäristösuunnittelija Marja-Leena Siitari, p. 3147 3211